

REMISSYTTRANDE

2025-10-31

Justitiedepartementet

Dnr Ju2025/01727

Yttrande över Ju2025/01727, Privatkopieringsersättning (utkast till lagrådsremiss)

AIPPI Sverige är en intresseorganisation för immaterialrättsliga frågor och en del av den internationella föreningen Association Internationale pour la Procetion de la Propriété Intellectuelle (AIPPI). AIPPI Sveriges syfte är att främja intresset för och kunskapen om såväl det nationella som internationella immaterialrättsskyddet. Det sker bland annat genom dokumentation, seminarier och konferenser samt genom att fungera som remissinstans. Genom AIPPI Sveriges verksamhet bidrar AIPPI Sverige till en ändamålsenlig och enhetlig utveckling av lagstiftning och rättstillämpning på området, såväl i Sverige som på det internationella planet.

AIPPI Sverige har den 16 oktober 2025 bjudits in att lämna synpunkter på utkastet till lagrådsremiss "Privatkopieringsersättning". Inbjudan kom AIPPI Sverige till del senare än den ursprungliga inbjudan.

Utkastet till lagrådsremissen behandlar såväl frågan om moderniseringen av privatkopieringsersättningen (PKE) som det materiella innehållet i privatkopieringsundantaget i 12 § upphovsrättslagen (avsnitt 6.1).

AIPPI Sverige ställer sig bakom det huvudsakliga målet att modernisera PKE-systemet men anser att inskränkningen behöver moderniseras först för att detta ska kunna

President	Vice president	Skattmästare	Sekreterare	Webbmästare	Klubbmästare
Wendela	Pia Järvengren	Arvid	Emil	Miranda	Anna
Hårdemark	Gerner	Axelryd	Brengesjö	Espenäs	Hildingsson

åstadkommas. Föreningen vidhåller sina ståndpunkter i tidigare remissarbete beträffande PKE och privatkopieringsundantagets materiella innehåll i:

- Remissyttrande över utredningen Inskränkningarna i upphovsrätten (SOU 2024:4) särskilt avsnitt 1, 3 och 9;¹
- Remissyttrande över utredningen Privatkopieringsersättningen i framtiden (SOU 2022:20);² och
- Yttrande över Ju2025/00414, Ändrade ersättningsregler för privatkopiering.³

AIPPI Sverige önskar emellertid anföra följande i nu aktuellt ärende.

Allmänt om relationen mellan 12 § upphovsrättslagen och PKE

Privatkopieringsundantaget i 12 § utgör en portalparagraf för rättsinnehavare att kunna bli ersättningsberättigade enligt reglerna om PKE eftersom PKE inte kan ersätta rättsinnehavare för privatkopiering som sker utanför privatkopieringsundantagets ram. Det är enligt AIPPI:s mening relevant att beakta 12 § upphovsrättslagen vid utformningen av PKE-systemet eftersom systemet är helt beroende av privatkopieringsundantagets räckvidd. AIPPI Sverige instämmer i detta hänseende med inskränkingsutredningens bedömning (SOU 2024:4 s 245) att PKE endast betalas ut för användning som sker med stöd av 12 §.

AIPPI Sverige delar också utkastets inledande beskrivning av förslaget beträffande rätten till ersättning, att rätten avser "Upphovsmän vars ensamrätt har inskränkts för kopiering för privat bruk" (s 35) och ställer sig bakom förslaget att rätten till ersättning ska knytas till inskränkningen av ensamrätten (s 38). I likhet med PKE-utredningens bedömning (SOU 2022:20) anser AIPPI Sverige att det är lämpligt att knyta rätten till PKE till privatkopieringsundantaget i 12 § upphovsrättslagen på ett tydligare sätt. AIPPI Sverige anser att detta exempelvis kan genomföras lagtekniskt genom en hänvisning i slutet av 12 § upphovsrättslagen till PKE-bestämmelserna, likt den formulering som finns i

¹ <https://www.regeringen.se/contentassets/78ec207f4ab3428f802dfd77e9d4dd97/aippi-sverige.pdf>

² <https://www.regeringen.se/contentassets/dcdccb48894f45688a6ba33063c525e9/aippi-internationella-foreningen-for-immaterialratt.pdf>

³ <https://www.regeringen.se/contentassets/ce5a9a19a02b46f2b05a52b29106b8b2/aippi.pdf>

motsvarande paragraf i den norska upphovsrättslagen (26 § 4 st); till exempel "Framställning av exemplar enligt denna paragraf medför rätt till ersättning enligt bestämmelserna i 26 k – 26 m §§".

Begränsningen till ett eller några få exemplar

Beträffande begränsningen av inskränkningen till ett eller några få exemplar önskar AIPPI Sverige anföra följande.

Föreningen vidhåller sin ståndpunkt som redovisas i utkastet (s 33) men ställer sig frågande till om begränsningen ska anses vara förenlig med trestegsregeln med hänsyn till privatkopieringsundantagets konstruktion i artikel 5.2 b infosoc-direktivet och den intresseavvägning som inskränkningen ger uttryck för.

En begränsning av en inskränkings räckvidd är enligt AIPPI Sverige i normalfallet förenligt med såväl artikel 5.5 infosoc-direktivet (den europeiska versionen av trestegsregeln) som artikel 9.2 Bernkonventionen. När det gäller särskilt artikel 5.2 b infosoc-direktivet – till skillnad från nästan samtliga andra inskränkningar i direktivet – tillgodoses emellertid rättsinnehavares ekonomiska intressen genom en rätt till ersättning för den framställning som får ske med hjälp av inskränkningen (PKE), vilket följer av bestämmelsens lydelse. Som redovisas i utkastet med hänvisning till EU-domstolens avgörande i C-277/10, Luksan (s 42) kan en rättsinnehavare inte avstå från ersättningsrätten. AIPPI Sverige lämnar ingen erinran om eventuella möjligheten eller rättstekniska behovet av överlåtelse av denna ersättningsrätt, t.ex. vid olika former av verksamhets- eller bolagsöverlåtelser, men delar bedömningen i utkastet att det inte framstår som ändamålsenligt om överlåtelser inte skulle kunna inträffa i förevarande fall.

Enligt AIPPI Sveriges mening bekräftar domen emellertid att rätten till ersättning inte är fakultativ utan att rättsinnehavare ska ersättas för kopiering som sker med stöd av inskränkningen. Eftersom rätten till ersättning avser att kompensera rättsinnehavare för den skada som uppstår till följd av privatkopiering med stöd av inskränkningen (även om PKE-systemet inte ska anses utgöra en skadeståndsrättslig ordning i traditionell civilrättslig mening), innebär en begränsning av inskränkningens räckvidd en begränsning av rätten till ersättning.

I praktiken innebär det att den privatkopiering som sker utanför den tillåtna ramen enligt inskränkningen omfattas av ensamrätt istället.

En begränsning av privatkopieringsundantaget till ett eller några få exemplar – som inte finns i direktivtexten – skapar en obalans i systemet eftersom den skada som uppstår till följd av kopiering med stöd av inskränkningen kompenseras enligt PKE medan kopiering som sker utanför inskränkningens ram (exempelvis då fler än ett eller några få exemplar har framställts i ett elektroniskt system, antingen vid samma tillfälle eller i led under en längre period under upphovsrättens långa giltighetstid) innebär ett genuint intrång och därmed endast kan ersättas efter en intrångstalan.

För att en sådan talan ska kunna lyckas kan det med hänsyn till omständigheterna (kopiering som sker i den privata sfären, vanligtvis i hemmet) vara nödvändigt för berörda rättsinnehavare att först ansöka om informationsföreläggande eller annan sanktion för att få information om kopieringens och skadans omfattning jämte kunna uppskatta den begärda ersättningens storlek. Det kan inte antas att en rättsinnehavare framgångsrikt skulle kunna få en relevant sanktion mot en privatperson för att fastställa dennes upphovsrättsligt relevanta privatkopiering. En sådan ansökan kan vidare försvåras av passivitetsrätt jämte rätten till tystnad och rätten att inte behöva belasta sig själv enligt artikel 6 Europakonventionen eller motsvarande bestämmelser i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna beträffande tillämpningen av bestämmelser i 7 kap. upphovsrättslagen som införlivar IPRE-direktivet. Frågan har endast i mycket begränsad omfattning behandlats på upphovsrättsområdet av EU-domstolen (mål C-149/17 Bastei Lübbe). Preskriptionsregler på förmögenhetsrättens område kan utgöra ett ytterligare hinder att framgångsrikt bli ersatt för den skada som uppstår till följd av privatkopiering utanför inskränkningens ram.

Enligt AIPPI Sverige kan det ifrågasättas om en sådan ordning skapar ett mer ändamålsenligt system jämfört med när inskränkningen inte begränsas till ett eller några få exemplar utan motsvarar helt mångfaldiganderättens räckvidd och är förenad med ett PKE-system som därmed ringar in hela den inskränkta rätten. AIPPI Sverige anser att tyngdpunkten för balanseringen av rättsinnehavares och användares intressen inte bör ligga på avgränsningen av tillåten framställning av exemplar för privat bruk utan på utformningen av PKE-systemet.

Enligt AIPPI Sverige ger artikel 5 infosoc-direktivet uttryck för en dualistisk ordning beträffande sättet hur rättsinnehavares intressen ska tillgodoses – antingen nyttjar en medlemsstat friheten att inte införliva artikel 5.2 b vilket resulterar i att ensamrätt gäller fullt ut för privatkopiering, eller nyttjas möjligheten att införliva artikel 5.2 b vilket resulterar i att ensamrätt inte gäller för privatkopiering men är med de undantag som framgår av skäl 35 direktivet förenad med en oavhängig rätt till ersättning som ska kompensera kopieringen. Av EU-domstolens avgörande i mål C-435/12, ACI Adam följer att inskränkningen ska tolkas så att den förhindrar rättsinnehavare att stödja sig på sin ensamrätt att tillåta eller förbjuda mångfaldigande för att hindra privatkopiering av deras verk (pkt 31). Möjligheten att utnyttja ensamrätten mot användare som omfattas av inskränkningen torde därför inte finnas alls i det fall artikel 5.2 b har införlivats. En ordning med en begränsning till ett eller några få exemplar innebär emellertid att ensamrätt gäller återigen efter att det tillåtna antalet exemplar har framställts.

I sammanhanget önskar AIPPI Sverige framföra att varken bestämmelserna beträffande PKE i upphovsrättslagen eller de avtal som har träffats av marknadens aktörer verkar beakta den nu gällande övre gränsen för antalet exemplar som får framställas med hjälp av inskränkningen. Det kan enligt AIPPI Sverige därför inte uteslutas att en del av PKE kompenserar framställning av exemplar för privat bruk som har genomförts utan stöd av inskränkningen.

Rättsinnehavarkategorier

AIPPI Sverige avstyrker förslaget att rätten till ersättning ska avse samtliga kategorier av rättsinnehavare, inbegripet närstående rättsinnehavare, förutom framställare av fotografiska bilder. AIPPI Sverige delar bedömningen i utkastet att den närstående rättigheten beträffande framställare av fotografiska bilder – till skillnad från fotografiska verk – hamnar utanför det harmoniserade området. Följaktningsvis torde likabehandlingsprincipen i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna ha begränsad tillämpning (jmf mål C-260/22, Seven.One Entertainment Group). Det kan emellertid vara påkallat utifrån den allmänna rättvisans intresse att denna kategori av rättsinnehavare omfattas av PKE-systemet, särskilt med hänsyn till förslaget att knyta rätten till ersättning till inskränkningen av ensamrätten.

Föreningen anser att om det ska vara tillåtet att framställa exemplar för privat bruk av fotografiska arbeten enligt 49 a § 4 st upphovsrättslagen, torde den skadan som uppstår till följd av privatkopieringen – som på det harmoniserade området ligger till grund för PKE enligt artikel 5.2 b infosoc-direktivet och EU-domstolens praxis – även kunna motivera rätt till ersättning för framställare av fotografiska arbeten på motsvarande sätt. AIPPI Sverige önskar anmärka i sammanhanget att den tidigare utvidgningen av rätten till PKE till radio- och TV-företag oundvikligen innebär att dessa kategorier av rättsinnehavare numera innehar rätt till PKE i egenskap av att vara framställare av upptagningar av sina utsändningar och samtidigt vara framställare av ljud- jämte bildupptagningar trots att skyddet tar sikte på en och samma prestation (en upptagning av en radio eller TV-sändning är samtidigt en upptagning av ljud och/eller bild).

Europakonventionens artikel 14 och artikel 1 i konventionens protokoll nr 12 (likabehandling) tillsammans med artikel 1 i konventionens protokoll 1 (skydd för egendom) kan utgöra hinder för att utesluta en grupp rättsinnehavare utan objektiva skäl, analogt till EU-domstolens resonemang i mål C-260/22, Seven.One Entertainment Group beträffande tillämpningen av motsvarande bestämmelser i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna i förhållande till den harmoniserade rätten. AIPPI Sverige anser därför att om förslaget ska genomföras borde avgränsningen av PKE-systemet på det sätt som föreslås i utkastet motiveras på ett tydligt, objektiva sätt eftersom utgångspunkten är att denna rättshavarkategori åtnjuter identiskt skydd som övriga rättsinnehavare vars rättigheter inskränks genom privatkopieringsundantaget och som omfattas av PKE-systemet.

Förutsättning att verk har sänts ut i radio eller tv, och möjlighet att framställa begränsade delar av litterära verk i skriftlig form

AIPPI Sverige tillstyrker förslaget att det inte längre ska vara en förutsättning för ersättningsrätt att verk har sänts ut i radio eller tv eller gets ut på en anordning (s 36). Föreningen ställer sig emellertid frågande till om denna ändring faktiskt innebär att författare av litterära verk kommer att omfattas av ersättningsrätten.

Samma problem som föreningen lyfter fram ovan i förhållande till begränsningen av privatkopieringsundantaget till ett eller några få exemplar gör sig gällande i förhållande till begränsningen att litterära verk i skriftlig form endast får kopieras i begränsad omfattning. Föreningen vidhåller sin ståndpunkt som redovisas i utkastet (s 33) att

begränsningen innebär att den inte kan tillämpas på e-böcker eftersom kopiering av verk i ett datorsystem oundvikligen innebär att hela verket framställs. Det är till exempel nödvändigt att framställa ett exemplar – i den mening som avses i 2 § upphovsrättslagen – av hela det litterära verket vid en överföring av datorfilen innehållande verket till en e-bokläsare eller platta som används för att läsa boken. Framställning av hela verket kommer ske varje gång denna process repeteras eller förnyas (exempelvis när användaren överför hela sin bokkollektion till ett nytt lagringsmedium, såsom en ny dator, mobiltelefon, eller e-bokläsare). Nya tekniska lösningar innebär också att exemplar framställs med hjälp av molntjänster så att användaren har tillgång till verket från samtliga sina enheter.

Eftersom upphovsrätt medför ensamrätt att förfoga över verket, för att normal användning inte ska medföra intrång i rätten är det nödvändigt att kunna åberopa en inskränkning för privatkopiering när avtalsvillkor inte medför en rätt att framställa exemplar av en köpt e-bok. Att detta kan inträffa beskrivs i juridisk doktrin (se Szkalej, *Copyright in the Age of Access to Legal Digital Content*, Uppsala universitet 2021, s 425 ff). Inskränkningen för tillfällig framställning av exemplar i 11 a § upphovsrättslagen kan uppfattas så att den möjliggör nedladdning av ett köpt exemplar från en lovlig tjänst när avtalsvillkoren inte medför sådan rätt. Inskränkningen motiverar emellertid inte senare användning som är av mer permanent, dvs ej tillfällig, natur såsom lagring i en e-bokläsare.

Med hänsyn till att det föreslås att ersättning ska knytas till inskränkningen av ensamrätten, kommer det saknas grund för rätt till ersättning om framställning av e-böcker och andra litterära verk i skriftlig form inte faller inom inskränkningen. Nuvarande ordning innebär att ersättningsrätten är ofullständig eftersom den endast avser den begränsade delen av ett litterärt verk som får framställas med hjälp av inskränkningen. Enligt AIPPI Sverige medför detta påtagliga svårigheter att fastställa kopieringens omfattning och ersättningens storlek.

Enligt AIPPI Sverige kan det ifrågasättas om en sådan ordning skapar ett mer ändamålsenligt system jämfört med när inskränkningen inte begränsar framställning av litterära verk i skriftlig form till delar av verket utan motsvarar helt mångfaldiganderättens räckvidd och är förenad med ett PKE-system som därmed ringar in hela den inskränkta rätten (verket). AIPPI Sverige anser att tyngdpunkten för balanseringen av rättsinnehavares och användares intressen bör inte ligga på

avgränsningen av tillåten framställning av exemplar för privat bruk utan på utformningen av PKE-systemet.

En privatkopieringsnämnd, möjligheten till att avtala ersättnings storlek, och möjligheten till medling

AIPPI Sverige har i tidigare remissärende tillstyrkt förslaget att inrätta en privatkopieringsnämnd. Privatkopieringsrätt har blivit ett separat ämne på upphovsrättsområdet som kräver en hög nivå av specialisering. Starka skäl talar för behovet av ett självständigt, specialiserat organ som periodvis fastställer relevanta ersättningsnivåer och som i övrigt beaktar utvecklingen på upphovsrättsområdet.

Nämnden skulle exempelvis kunna bestå av representanter från rättsinnehavarsidan, elektronikbranschen, oberoende experter med bakgrund inom upphovsrätt och separat inom ekonomi, jämte en ordförande med domarbakgrund. Skyldigheten att betala PKE skulle då behövas flyttas längre ned i handelskedjan (som nu ändå verkar vara fallet under gällande branschavtal). Det är vidare angeläget med representation från konsumentensida eftersom användare som är berättigade att framställa exemplar för privat bruk – och som utgör den egentliga gäldenären gentemot rättsinnehavare (jmf mål C-110/15, Microsoft Mobile Sales International m.fl., pkt 30; mål C-467/08, Padawan pkt 45; mål C-462/09, Stichting de Thuis Kopie pkt 26; mål C-521/11, Amazon.com International Sales m.fl. pkt 23) – inte är representerade i förhandlingar mellan marknadens aktörer under nuvarande ordning. Nämnden skulle vid behov kunna inhämta information om omfattningen av privatkopiering i Sverige på basis av marknadsundersökningar (exempelvis från Copyswede) som beslutsunderlag och för en mer transparent process.

Liknande ordningar med specialiserade organ och användning av marknadsundersökningar som underlag finns i andra nordiska länder, exempelvis Finland och Norge, och i övriga delar av Europa, exempelvis Nederländerna (Stichting Onderhandelingen Thuis Kopie vergoeding; SONT).

En sådan lösning är enligt AIPPI Sverige mer hållbar långsiktigt jämfört med en ordning där företrädare för marknadens aktörer förhandlar ersättningsnivåer mellan varandra och samtidigt förvaltar hela PKE-systemet, inbegripet på avtalsmässig väg definierar (senarelägger) tidpunkten för ersättningsskyldigheten (s 49). Lösningar baserade på avtal i så polariserade områden som PKE föranleder stora utmaningar med omfattande

retroaktiva betalningar som följd som tidigare förhandlingsinitiativ visar. Förutsättningarna för PKE är inte stabila eftersom nya avtal kontinuerligt behöver ingås och är resurskrävande samtidigt som de utesluter den egentliga gäldenären. AIPPI Sverige ställer sig därför frågande till om nuvarande ordning ytterst gynnar rättsinnehavare om den insamlade ersättningen behöver täcka administrationen kring återkommande avtalsförhandling utöver insamling, och utdelning av ersättning.

Av ovanstående skäl avstyrker AIPPI Sverige förslaget om möjligheten till (frivillig) medling beträffande fastställandet av ersättningsnivåer för privatkopiering. Skälen bakom utkastets förslag talar enligt AIPPI Sverige istället för inrättandet av en privatkopieringsnämnd.

Offlinekopiering

Beträffande frågan om PKE för offlinekopiering anser AIPPI Sverige att frågan skjuts fram i avvaktan på EU-domstolens dom i mål C-496/24 Stichting Onderhandelingen Thuis kopie vergoeding och Stichting de Thuis kopie.

Utökad tillsyn

Beträffande frågan om utökad tillsyn tillstyrker AIPPI Sverige utkastets förslag men anser att en ordning med en privatkopieringsnämnd som avlastar del av förhandlingsbördan mellan marknadens aktörer skulle undvika vissa av de utmaningar som ligger bakom utkastets förslag i detta hänseende.

Internationell tillämplighet

Beträffande frågan om internationell tillämplighet vidhåller AIPPI Sverige sin ståndpunkt i tidigare remissarbete. Föreningen anser att vissa utomupphovsrättsliga perspektiv bör beaktas i det fortsatta arbetet. Ömsesidighet är en grundbult i internationella relationer och förslagets konsekvenser bör bedömas även utifrån hur Sveriges förhandlingsposition mot och internationella relationer med länder utanför EU påverkas. Med hänsyn till att frågan i grunden avser Sveriges relationer med andra länder på immaterialrättens område framhåller AIPPI Sverige att försiktighet bör utövas under rådande internationella politiska strömningar och osäkra förutsättningar för världshandeln.

Frågan om internationell tillämplighet av PKE ställer tillämpningen av regler avseende upphovsmannaskap och rätten till ersättning på sin spets. En ömsesidighetsregel ger Sverige möjlighet att på diplomatisk väg tillvarata svenska rättsinnehavares intressen internationellt men även att främja den ersättningsordning som gäller i Sverige som innebär att enskilda rättsinnehavare vars verk och prestationer används faktiskt blir ersatta. Kan Sverige inte längre nyttja denna möjlighet för att tillvarata dessa intressen, kan det inte heller uteslutas att den ersättning som ska utbetalas – enligt svenska regler – enskilda rättsinnehavare vars verk och andra prestationer har framställs för privat bruk faktiskt utbetalas på det tilltänkta sättet, exempelvis i länder där privatkopieringsersättning är en helt främmande form av ersättning och kan komma att tillfalla staten istället. Frågan om eventuell finansiering av främmande staters verksamhet genom upphovsrättssystemet är nu även aktuellt mot bakgrund av utvidgandet av den berättigade kretsen till radio- och tv-företag.

Om regeringen ändå önskar genomföra förslaget anser AIPPI Sverige att det för tydlighets skull bör införas en skrivning i 26 k § upphovsrättslagen att rätten till ersättning enligt paragrafen endast avser sådana rättsinnehavare vars verk och närstående prestationer finns tillgängliga på den svenska marknaden från lagliga kanaler och tjänster som riktar sig till konsumenter i Sverige, särskilt användare som avses i 12 § upphovsrättslagen. Detta då 12 § endast kan tillämpas om förlagan som används för kopieringen är lovlig (12 § 4 st). Likaså avser privatkopieringsersättningen endast kopiering från lovliga källor (mål C-435/12 *ACI Adam*, pktr 54-58). Mot bakgrund av att upphovsrätten begränsas av territorialitetsprincipen bör ersättningsrätten inte kunna göras gällande om lovliga exemplar inte finns tillgängliga på svenska marknaden eftersom det inte kan antas att eventuell privatkopiering har eller kommer att inträffa på basis av en lovlig förlaga som varit avsedd för den svenska marknaden.

Association Internationale pour la Protection de la Propriété Intellectuelle
Internationale Vereinigung für den Schutz des Geistigen Eigentums
International Association for the Protection of Intellectual Property
Internationella föreningen för immaterialrättsligt skydd

Detta remissvar har utarbetats av jur. dr Kacper Szkalej.

Detta remissvar har kommunicerats inom AIPPI Sveriges styrelse och expedierats av presidenten Wendela Hårdemark och remissansvarige Emil Brengesjö.

För AIPPI Sverige

Wendela Hårdemark

Emil Brengesjö